

Nr 170.

Av herr **Lindhagen**, med förslag till ändrad lydelse av 56 § riksdagsordningen.

Uti förslaget till grundlagsändringar, åsyftande ett närmare samarbete mellan regering och riksdag i utrikespolitiska angelägenheter, sammanfattade kommitterade under »meddelanden från regeringen till riksdagen» de möjligheter, som kunna beredas riksdagens menige ledamöter att även, i fall ärendet ej föranleder proposition till riksdagen, dock kunna omedelbart få någon inblick i en utrikespolitisk angelägenhet, vilken sålunda i denna händelse ej stannar hos utrikesnämnden utan blir i mer eller mindre mån en tillhörighet för samtliga folkrepresentanter. Kommitterade framhålla, att genom tryckta berättelser s. k. »blå böcker» och andra dylika publikationer kännedom lämpligen kan spridas om utrikespolitiska ställningar och förhållanden. Kommitterade anse emellertid, att ombesörjandet av dessa publikationer bör ankomma endast på regeringens omprövning, och finna några konstitutionella föreskrifter för ändamålet ej erforderliga. En uttrycklig föreskrift synes dock av erfarenheten att döma icke vara alldeles opåkallad, att regeringen bör låta sig vara angeläget att genom tryckta framställningar befrämja kunskapen om det utrikespolitiska läget.

Emellertid sysselsatte sig kommittén även med frågan om muntliga meddelanden av regeringen till riksdagen i anslutning till uppkommen praxis samt uttalanden vid 1916 och 1917 års riksdagar. Föreskrifter därom föreslås under § 56 regeringsformen. Initiativet tillkommer här allenast Konungen, meddelandet är allenast muntligt och ställes till vardera kammaren för sig, ledamot får yttra sig, men något samfällt uttalande får förmodligen icke äga rum, och slutligen äger Konungen bestämma, att sammanträde skall hållas inom lyckta dörrar, och enligt motiven kan kammaren besluta detsamma, men ej att ett av regeringen önskat hemligt sammanträde skall hållas öppet.

Den praxis, på vilken dessa föreskrifter bygga, har närmast sin uppkomst därav, att utrikesministern efter åtskilliga påtryckningar för-

klarade sig villig att bereda även den svenska riksdagen tillfälle att erhålla kännedom om förhandlingarna vid de nordiska regeringskonferenser, som ägde rum med anledning av världskriget. Dessa meddelanden ha skett inom slutna dörrar under tysthetslöfte och med förklaring, i förstone från regeringen, att debatt ej önskades. Sammanträdena öppnas med att församlingen uppfordras att »enhälligt» utfästa sig till obrottslig tystnadsplikt om de blivande upplysningarna. När sedan utrikesministern slutat uppläsningen av sin promemoria, kan åtminstone mången ej annat än förvåna sig, över att det meddelade skulle behövas hållas hemligt i någon som helst mån mer än inrikespolitiska angelägenheter. De intetsägande tilldragelserna ha åtminstone på mig ej kunnat göra annat intryck av annat än en mycket barnslig tillställning utan något manligt innehåll. Någon som helst betydelse för utveckling av parlamentarisk kontroll i utrikespolitiken ha dessa sammanträffanden icke haft annat än som ett tidens tecken, som kunnat efterföljas av bättre ordningar.

De nu slutgiltigt antagna bestämmelserna i § 56 riksdagsordningen bygga väsentligen på denna praxis och icke minst på dess torftighet. Det hela kan, så vitt jag förstår, knappast avkasta något mer än en stimulerande artighetsbetygelse utan någon verklig komplettering av de riksdagens befogenheter, som lagts ensamt hos utrikesnämnden. Snarare blir § 56 ett logiskt led i den ovan skildrade övertron på utrikesärendens säregna ömtålighet samt nödvändigheten att monopolisera deras handläggning hos partiernas spetsar eller deras anhängare.

Emot detta system måste göras gällande de redan framhållna synpunkterna om likvärdighet mellan alla ärenden, inrikes såväl som utrikes, samt möjligheten att kunna bedöma utrikesfrågor även med vanligt sunt förstånd.

Under sådana förhållanden synes det angeläget att, även utrikesnämnden, helst i dess föreslagna form såsom en slags utvidgning av själva konseljen, även själv får någon kontroll på sig från riksdagens menige och därmed en hälsosam påminnelse om dess samband med och förpliktelser till den undre världen. De muntliga meddelandena enligt § 56 synas med andra ord böra utbyggas till större effektivitet och initiativmöjligheter från folkrepresentationen i sin helhet. Detta behöves och bör ej leda till någon betungande riksdagsstyrelse vid alla möjliga eller omöjliga tillfällen. Det är blott möjlighet till kontroll och självverksamhet, som bör hållas öppen, och en sådan författning kan komma att verka produktivt på regeringens och utrikesnämndens sinne- lag genom sin blotta tillvaro.

För ändamålet föreslås, att vad författningen benämner viktiga frågor icke bör allenast i det fördolda efter partiledares godtycke gå till ofruktbar behandling hos intressepartierna utan skall enligt författningen, om det utan olägenhet kan ske, föreläggas riksdagens kamrar till uttalande, även om frågorna icke av annan grund skola hänskjutas till riksdagens prövning. Ett visst antal medlemmar i kammare, exempelvis tjugu, böra ock vara berättigade begära, att ett av dem antytt utrikesärendet skall föreläggas kammaren för att bereda den tillfälle yttra sig däröver, helst innan det upptages till behandling i utrikesnämnden. Kammare bör ock berättigas besluta öppna förhandlingar i det fall, att regeringen förordat hemlig behandling. En sådan fråga bör självfallet kunna av kammaren bordläggas till annan sammankomst eller hänskjutas till beredning av vederbörande utskott.

Det hemställes alltså under åberopande jämväl av motiven till motionen nr 165,

att riksdagen ville för sin del besluta exempelvis följande ändrade lydelse av § 56 riksdagsordningen:

»Prövar Konungen lämpligt — — — meddelandet.
Ej vare ledamot av kammaren förmenat yttra sig över vad sålunda meddelats, och må ledamot ock kunna väcka förslag till uttalande av kammaren i ärendet och däröver påkalla kammarens beslut.

Därest minst tjugu medlemmar av någondera kammaren sådant påyrkar, skall fråga av förenämnda beskaffenhet likaledes göras till föremål för överläggning i kammaren och kunna föranleda uttalande från kammarens sida på sätt ovan sägs.

Förhandlingarna äro offentliga, därest ej kammare för visst fall annorledes beslutar.»

Stockholm den 20 februari 1921.

Carl Lindhagen.